

МІЖРЕГІОНАЛЬНА  
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ



МАУП

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ  
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ  
РОБОТИ СТУДЕНТІВ  
з дисципліни**

**“ФОРМУВАННЯ НОВОЇ СИСТЕМИ  
МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН В ЄВРОПІ  
(друга половина 80-х років – початок ХХІ століття)”  
(для магістрів)**

**МАУП**

Київ

ДП «Видавничий дім «Персонал»

2009

Підготовлено доктором історичних наук, професором кафедри міжнародних відносин *І. А. Хижняком*

Затверджено на засіданні кафедри країнознавства  
(протокол № 2 від 29.02.08)

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом*

**Хижняк І. А.** Методичні матеріали щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Формування нової системи міжнародних відносин в Європі (друга половина 80-х років – початок ХХІ століття)” (для магістрів). – К.: ДП «Видавничий дім «Персонал», 2009 – 33 с.

Методичні матеріали містять пояснювальну записку, зміст самостійної роботи з дисципліни “Формування нової системи міжнародних відносин в Європі (друга половина 80-х років – початок ХХІ століття)”, ключові поняття і терміни, питання для самоконтролю, тести, теми рефератів, питання для обговорення, а також список літератури.

- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2009
- © ДП «Видавничий дім «Персонал», 2009

## **ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА**

**Мета самостійної роботи** — дати студентам глибокі, цілісні й систематизовані знання про принципи й основні риси нової системи міжнародних відносин в Європі на межі ХХ і ХХІ століть, розкрити головні чинники, що впливають на її формування, визначити напрями її еволюції та перспективи розвитку.

*Основні завдання курсу:*

- аналізувати новітні тенденції, явища, події й процеси, що мають місце при формуванні сучасної європейської системи міжнародних відносин;
- виявляти фактори, що впливають на зовнішню політику країн Європейського Союзу;
- визначати новітні параметри європейської безпеки у постконфронтаційний період;
- виявляти специфіку відносин Ради Європі з Європейським Союзом, Західноєвропейським Союзом та ОБСЄ;
- прогнозувати взаємини Ради Європи з перспективою загальноєвропейської інтеграції;
- оволодіти знаннями відносно базових параметрів сучасної зовнішньої політики провідних країн Західної Європи.

Для написання рефератів студент повинен навчитися здійснювати пошук і аналіз відповідної літератури у фондах бібліотек, в Internet тощо.

### **ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ**

*з дисципліни*

#### **“ФОРМУВАННЯ НОВОЇ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН В ЄВРОПІ (друга половина 80-х років — початок ХХІ століття)”**

**Змістовий модуль І. Рівномірний порядок нової системи міжнародних відносин в Європі в постбіполярний період**

**Тема. Історичні витоки сучасного інтеграційного процесу**

**Тематика лекції**

1. Закінчення холодної війни в Європі.
2. Пошук механізмів управління ситуацією.
3. Базові дилеми формування нової Європи.

4. Інституалізація та реформування РБСЄ в ОБСЄ.
5. Процеси трансформації в межах Центральної та Східної Європи.
6. Європейський Союз: поглиблення і розширення інтеграції.
7. НАТО: адаптація і розширення.
8. Основні контури майбутньої системи відносин в Європі.

*Література* [1; 2; 9; 15; 17–20; 41; 45; 48]

### **Ключові поняття і терміни**

- “Доктрина Брежнєва”;
- класова боротьба;
- демократизація політичної системи;
- сфера радянського впливу;
- демократичні революції другої половини 1989 р.;
- політичний плюралізм;
- падіння Берлінської стіни;
- доктрина “залякування”;
- відмова від застосування першими військової сили;
- доктрина оборони на передових кордонах і гнучкого реагування;
- Нарада з безпеки і співробітництва в Європі (НБСЄ);
- Паризька Хартія НБСЄ;
- інституалізація політичного діалогу і взаємодії в межах НБСЄ;
- Субрегіональні організації: Центральноєвропейська ініціатива, вишеградська, Рада держав Балтійського моря (РДБМ), Рада Баренцева / Євроарктичного регіону (РБЄР), Чорноморське економічне співробітництво, Ініціатива по співробітництву у Південно-Східній Європі;
- протокол про розпуск РЕВ;
- протокол про припинення дій Варшавського договору;
- консенсус відносно пріоритетів європейської політики;
- розширення повноважень ЄС;
- баланс особистих інтересів;
- нова система відносин в Європі;
- транскордонні наслідки;
- внутрішня дестабілізація;
- локальні і регіональні конфлікти;
- масове застосування сили;
- “етнічні чистки”;

- латентна небезпека сепаратизму та ірредентизму в Центральній та Східній Європі;
- “агресивний націоналізм”;
- формування національних держав (або держав-націй);
- нові виклики безпеки;
- формування єдиної Європи;
- Організація з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ);
- забезпечення легітимності заходів, які застосовувались іншими регіональними організаціями;
- сприяння формуванню інститутів правової держави.

### **Питання для самоконтролю**

1. Які зміни в політиці СРСР поклали початок перелому в Європі у другій половині 80-х років?
2. Яке значення для формування нової системи міждержавних відносин в Європі мала відмова СРСР від “доктрини Брежнєва”?
3. Які європейські країни належали до сфери радянського впливу?
4. Чий виступ наприкінці 80-х років ХХ ст. підвів ризику під дискусією про майбутнє долі Європи?
5. Які держави Східної Європи встали на шлях реформ, в основу яких були покладені цінності демократії, політичний плюралізм, а також ринкова економіка?
6. Визначте, якою була реакція на Заході відносно стрімких змін у Східній Європі наприкінці 80-х років ХХ ст.?
7. Дайте визначення істотних характеристик “доктрини Брежнєва”.
8. Визначте, який стан речей був зафіксований у Паризькій Хартії НБСЄ (Париж, 19–21 листопада 1990 р.)?
9. У чому полягала Інституалізація політичного діалогу і взаємодії в межах НБСЄ?
10. Які організації в Європі були сформовані в межах створення субрегіональних організацій?
11. Які інститути західноєвропейського та євроатлантичного співробітництва опинилися перед необхідністю визначення своєї нової ролі у вирішенні проблеми розвитку європейського розвитку?
12. Якими були дилеми формування нової Європи?

13. Чи всі європейські країни пройшли етап формування національних держав (або держав-націй)?
14. В який період спільнота європейських держав стала перед необхідністю визначення ефективних інструментів управління кризовими ситуаціями?
15. В який період нові виклики безпеки дозволили говорити про нетрадиційні виміри політики безпеки?
16. Коли Нарада з безпеки та співробітництва в Європі (НБСЄ) змінила свою назву на Організацію з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ)?
17. Якими новими рисами почала характеризуватись ОБСЄ?
18. Які завдання постконфліктного відновлення почала здійснювати ОБСЄ з 1996 р.?
19. Яку оперативну діяльність по забезпеченню раннього попередження про назріваючий конфлікт почав здійснювати комісар ОБСЄ у справах національних меншин у співробітництві з Бюро з демократичних інститутів та правам людини (БДІПЛ)?
20. Які фактори по мірі зростання впливають на внутрішній розвиток країн Центральної та Східної Європи (ЦСЄ)?

### Тести

**1. Лише три країни з десяти (ЦСЄ) потрапили в групу з високими середніми доходами:**

- а) Албанія, Боснія та Герцеговина, Македонія;
- б) Чехія, Угорщина, Словенія;
- в) Хорватія, Словаччина, Болгарія.

**2. Визначте, в яких трьох країнах Південно-Східної Європи процеси трансформації характеризуються крихкістю та нестабільністю:**

- а) Молдові, Україні, Угорщині;
- б) Болгарії, Туреччині, Греції;
- в) Албанії, Болгарії, Румунії.

**3. Найбільш складним було питання про вступ в ЄС країн Центральної та Східної Європи (ЦСЄ). Визначте, які три країни з цього регіону були першими, хто підписали 16 грудня 1991 р. угоду вступу до ЄС:**

- а) Угорщина, Польща, Чехословаччина;
- б) Румунія, Болгарія, Туреччина;
- в) Словенія, Австрія, Греція.

**4. За ініціативою США була розроблена програма “Партнерство заради миру”. Ця програма була офіційно прийнята на сесії Ради НАТО в Брюсселі:**

- а) 5–6 квітня 1993 р.;
- б) 10–11 січня 1994 р.;
- в) 15–16 червня 1995 р.

**5. 12 березня 1999 р. було завершено процес ратифікації протоколів вступу трьох перших країн ЦЄ в НАТО:**

- а) Болгарії, Румунії, Албанії;
- б) Хорватії, країн Балтії, Словенії;
- в) Угорщини, Польщі та Чеської Республіки.

**6. Падіння Берлінської стіни та об’єднання Німеччини завершилось:**

- а) 3 жовтня 1999 р.;
- б) 3 жовтня 1990 р.;
- в) 3 листопада 1989 р.

**7. У нових умовах після розпаду ССРСР зберегли свою роль наступні інститути західноєвропейського співробітництва:**

- а) Конфедерація по людському виміру НБСЄ;
- б) Паризька Хартія для нової Європи;
- в) ЕС, ЗЄС, Рада Європи.

**8. Початок інституалізації НБСЄ поклали:**

- а) Паризька Хартія;
- б) Бюро з демократичних інститутів і правам людини;
- в) економічний форум ОБСЄ.

**9. Визначте, з якого року ОБСЄ почала здійснювати низку завдань постконфліктного відновлення:**

- а) 1995 р.
- б) 1996 р.
- в) 1992 р.

**10. Визначте, яка з країн ЦЄЄ згідно з класифікацією ООН належить до держав з найнижчим рівнем доходів (ВНП на душу населення менше 750 дол. США):**

- а) Словенія;
- б) Албанія;
- в) Естонія.

**11. *Остаточню участь України у програмі “Партнерство за ради миру” конкретизував такий документ:***

- а) Меморандум Квіллера у березні 1990 р.;
- б) “Презентаційний документ” у травні 1994 р.;
- в) Ініціатива Кучми у червні 1992 р.

**12. *Визначте, яка резолюція і коли створила правову базу для відмови США від ізоляціонізму і дала можливість створити на постійній основі військово-політичний союз під орудою США:***

- а) резолюція сесії Ради НАТО в 1950 р.;
- б) резолюція “Трумена” в 1947 р.;
- в) “резолюція Ванденберга” в 1948 р.

### **Теми рефератів**

- 1. Позбавлення монополії на владу комуністів після часткових виборів у червні 1989 р.
- 2. Значення для нової Європи рішень Паризької Хартії НБСЄ.
- 3. Передумови і причини падіння Берлінської стіни (жовтень 1990 р.).
- 4. Причини відмови від доктрини “залякування” (заява президента США Дж. Буша, травень 1989 р.)
- 5. Причини й мотиви відмови СРСР від “доктрини Брежнєва”.

### **Питання для обговорення**

- 1. Суть феномена об'єднання Німеччини.
- 2. Характеристика локальних і регіональних європейських конфліктів після завершення холодної війни.
- 3. Причини реорганізації НБСЄ в ОБСЄ.

### **Змістовий модуль II. Аналіз Європейського Союзу як наднаціонального суб'єкта міжнародних відносин**

***Тема. Аналіз міжнародних відносин наднаціонального суб'єкта (на прикладі Європейського Союзу)***

### **Тематика лекції**

- 1. Оцінювання потенціалу Європейського Союзу як глобального гравця в сучасній системі міжнародних відносин.
- 2. Сучасний військово-політичний вимір потенціалу Європейського Союзу.



3. Культурний та культурно-політичний вплив лідерського потенціалу Європейського Союзу.
4. Особливості організації та діяльності Європейського Союзу як гравця міжнародної політики.

*Література* [1; 2; 9; 15; 17–20; 41; 45; 48]

### **Ключові поняття і терміни**

- глобальне лідерство;
- розвиток міжлідерських відносин;
- автономний міжнародний центр сили;
- “інтегрована суб’єктність”;
- глобальна трактовка зовнішньополітичних інтересів;
- глобальний гравець;
- коректні аналітичні рамки;
- лідерський потенціал;
- традиційні інструменти аналізу зовнішньої політики;
- наднаціональний суб’єкт;
- агреговані ресурси країн;
- продуктивний підхід до діяльності на міжнародній арені;
- наднаціональна природа;
- суб’єкт сучасних світових і політичних відносин;
- становлення зовнішньополітичної суб’єктивності;
- традиційні елементи держави;
- дрейф Євросоюзу в напрямі конкуренції зі США;
- військово-політичний вимір потенціалу ЄС;
- вирішення миротворчих і поліцейських задач середнього рівня інтенсивності;
- “матеріальний” розвиток військового потенціалу ЄС;
- Європейські сили швидкого реагування;
- “трансатлантична солідарність”.

### **Питання для самоконтролю**

1. Чому оцінки діяльності Європейського Союзу загалом є досить високі?
2. Чи є достатнім розглядати “інтегровану суб’єктивність” Європейського Союзу автономний міжнародний центр сили?
3. Якою мірою на сьогоднішній день Євросоюз є глобальним гравцем?

4. Чому в сучасному світі Європейський Союз є тільки одним наднаціональним формуванням?
5. Чому з погляду критиків військово-політичний вимір ЄС на сьогоднішній день має заплутану і “неефективну структуру”?
6. З якої причини національний потенціал збройних сил не дозволяє жодній з європейських держав претендувати на глобальне лідерство?
7. Чому в галузі “матеріального” розвитку військового потенціалу серйозним кроком Євросоюзу став тільки один проект, — розпочатий у 1999 р., — створення Європейських сил швидкого реагування (ЄСПР)?
8. Чому найвідчутніший військово-політичний вплив Євросоюзу має можливість здійснювати, координуючи позиції своїх членів у межах НАТО, до складу якого з травня 2004 р. входять 19 з 25 членів ЄС.
9. Яким чином визначені в березні 2003 р. домовленості “Берлін плюс” окреслили умови, з якими ЄС може використовувати ресурси НАТО?
10. Чому підкріплений американськими ресурсами Євросоюз зовні може виглядати перекопливішою військово-політичною одиницею?
11. Чому основною проблемою в межах ЄС є проблема прийняття і погодження рішень серед 25 країн, які входять у цей альянс?
12. Які країни вважаються “основоположниками” європейської інтеграції?
13. Окресліть групу країн, які найчастіше за інші стримано ставляться до загальної зовнішньої політики Євросоюзу.
14. Чому в межах ЄС існує загроза протиставлення дій ЄС політиці США та “трансатлантичній солідарності”?
15. Чому нейтральні держави Євросоюзу (Ірландія, Австрія, Швеція, Фінляндія) сприймають проекти відносної “автономії” ЄС у галузі оборони і безпеки з певною долею настороженості?
16. Чим зумовлено, що у своєму військовому будівництві країни Центральної та Східної Європи значно більшою мірою націлені на участь у військовому співробітництві у рамках НАТО, ніж у межах ЄС?
17. Чому слова колишнього міністра оборони США Д. Рамсфелда слід вважати як поділ Європи на “стару” і “нову”?

18. Які обставини найбільше обмежують суперечності зовнішньополітичного потенціалу ЄС між національними урядами країн-членів Євросоюзу і його наднаціональними інститутами?
19. Чому найрозвиненіші держави ЄС так болісно реагують на загрозу загострення відносин з ісламськими країнами або організаціями?
20. Чому слабкість ЄС як військово-політичного гравця, а також труднощі формування погодженого курсу країн-членів ЄС з проблем національної безпеки, дали підстави для висновків щодо “надто слабкої зовнішньополітичної суб’єктивності ЄС”?

### Тести

**1. За кількістю жителів країни ЄС (майже 450 млн.) поступаються населенню таких країн:**

- а) Великій Британії, Франції;
- б) США, Росії;
- в) Китаю, Індії.

**2. За темпами економічного розвитку ЄС істотно поступається:**

- а) Японії, Південній Кореї;
- б) Великій Британії, Франції;
- в) США та Китаю.

**3. ЄС – найбільший гравець на полі міжнародної торгівлі. За загальним обсягом зовнішньої торгівлі ЄС поступається:**

- а) Китаю;
- б) Японії;
- в) США.

**4. Визначте, як позначиться на показниках росту економічного розвитку розширення Євросоюзу, яке мало місце у травні 2004 р.:**

- а) індикатор розміру ВВП на душу населення – залишиться без змін, економічне зростання – не зміниться;
- б) індикатор розміру ВВП на душу населення – знизиться, економічне зростання – загальмується;
- в) індикатор розміру ВВП на душу населення – підвищиться, економічне зростання – пришвидшиться.

**5. Найважливішим елементом лідерського потенціалу Євросоюзу є:**

- а) зростання розміру ВВП;
- б) концентрація уваги на військово-політичній міцці;
- в) культурний та культурно-політичний вплив.

**6. Визначте, які цінності впливали і продовжують впливати на політичну культуру неєвропейських країн і регіонів від Східної Азії до Африки і Латинської Америки:**

- а) загальнолюдські;
- б) європейські;
- в) регіональні.

**7. Визначте, який із “європейських” документів другої половини ХХ ст. за своїм духом та ідеологією є найзначущим для підвищення політичної культури та етики міжнародного спілкування:**

- а) доповідь Римського клубу;
- б) проєкт створення Європейських сил швидкого реагування;
- в) Заключний акт Ради з безпеки і співробітництва у Європі.

**8. Відчутну роль у гігантській трансформації світової політики початку 90-х років ХХ ст. зіграли такі “ціннісні” документи:**

- а) доповідь Римського клубу;
- б) проєкт створення Європейських сил швидкого реагування;
- в) Заключний акт Ради з безпеки і співробітництва в Європі.

**9. Визнанням високого авторитету саме європейської традиції моралі і боротьби за справедливість виявився факт розміщення у Європі таких міжнародних інституцій як:**

- а) ООН;
- б) Міжнародний валютний фонд;
- в) Міжнародний суд ООН.

**10. США стоять на позиції “превентивної або профільної війни” (prevent war), то якому типу військових акцій країни ЄС віддають перевагу:**

- а) “швидкому розсортуванню сил” (rapid deployment force);
- б) “спостереженню за полем битви” (battle surveillance);
- в) превентивному, або профілактичному залученню (preventive engagement).

**11. *Досягнутий рівень інтеграційного зближення європейських країн дає підстави розглядати Європейський Союз не як “рядове” об’єднання суверенних країн Західної і частково Східної Європи, а як:***

- а) антидержаву — що має риси антидержавності;
- б) протодержаву — що має досить багато рис держави “звичайної”;
- в) держави-нації з чітко окресленим територіально-хронологічним ареалом.

**12. *Визначте, за яких умов США можуть погодитись передавати контрольовані ними ресурси (частину озброєння та інфраструктури) НАТО у розпорядження Європейського Союзу:***

- а) взагалі не захочуть;
- б) якщо тільки самі не захочуть брати участь у відповідних операціях;
- в) розпустять військово-політичний блок НАТО.

### **Теми рефератів**

1. Європейські інститути в сучасній системі міжнародних відносин.
2. Вплив посткомуністичних трансформацій на процеси безпеки в Європі.
3. Відносини ОБСЄ, НАТО і ЄС з Україною.
4. США та пан-європейська безпека.
5. Особливості діяльності євроатлантичних інститутів після завершення холодної війни.

### **Питання для обговорення**

1. Новітні загрози глобального та регіонального рівня (на прикладі країн Євросоюзу).
2. Особливості та характер суспільно-політичних процесів у пострадянських державах.
3. Українсько-американські відносини у сфері пан-європейської безпеки.

**Змістовний модуль III. Відносини Ради Європи  
з Європейським Союзом,  
Західноєвропейським Союзом та ОБСЄ**

***Тема. Відносини між провідними європейськими  
інститутами на теренах формування нової системи  
міжнародних відносин в Європі***

**Тематика лекцій**

1. Історичний розвиток та інституціоналізація співпраці між Радою Європи, Європейським Союзом та ОБСЄ.
2. Основні форми співробітництва Ради Європи з Європейським Союзом. Внесок Ради Європи у справу розширення Європейського Союзу.
3. Відносини Ради Європи із Західноєвропейським Союзом у світлі формування євроінтеграційного оборонного простору.
4. Відносини Ради Європи з ОБСЄ: проблеми розмежування повноважень та компліментарності.

*Література* [2; 9; 15; 17; 20; 41; 43; 45]

**Ключові поняття та терміни**

- інституційне “ядро” сучасного євроінтеграційного процесу;
- основні віхи співробітництва РЄ – ЄС;
- Парламентська Асамблея Ради Європи;
- раціоналізація Європейських інститутів Ради Європи;
- Єдиний Європейський акт 1987 р.;
- Європейський парламент;
- Європейська соціальна партія;
- комплементарна діяльність — це взаємодоповнююча діяльність;
- Комітет міністрів Ради Європи;
- Президент Комісії Європейських Співтовариств;
- щорічні чотиристоронні зустрічі РЄ – ЄС;
- договір про Європейський Союз (Маастрихтський договір);
- Амстердамський договір 1997 р.;
- Конгрес місцевих та регіональних органів влади Європи (КМ – РОДЄ);
- розширення повноважень ЄС;
- Комітет регіонів (КОР);
- країни-бенефіціарії;

- розвиток місцевої та регіональної демократії;
- Спільна декларація 2001 р.;
- Декларація Комітету Міністрів Ради Європи 1989 р.;
- Головне управління Ради Європи;
- Головне управління зовнішніх зв'язків Європейської Комісії;
- офіс зв'язку Ради Європи;
- Голова Європейського суду;
- Генеральний секретар НАТО;
- Європейський суд і Суд першої інстанції;
- Координаційний комітет;
- Генеральний секретар НАТО;
- Європейська комісія;
- активізація процесу функціональної інтеграції;
- Європейська фармакопея.

### **Питання для самоконтролю**

1. У якому документі можна знайти перше посилання на співробітництво між Радою Європи та ЄС?
2. У якому році цей документ втратив свою чинність?
3. Коли Комітет Міністрів ухвалив резолюцію (57) 27 “Раціоналізація європейських інституцій”?
4. Коли було укладено першу домовленість про співробітництво між Радою Європи та ЄС?
5. Значущість політичної декларації Комітету Міністрів Ради Європи від 5 травня 1989 р. донині.
6. Який договір відкрив нову сторінку в історії співробітництва РЄ та ЄС?
7. У якому документі міститься перше виразне посилання щодо сприяння демократичним реформам у країнах Центральної та Східної Європи?
8. Який документ надав світові свіжого імпульсу інтенсифікації співробітництва між РЄ та ЄС?
9. Який вплив на взаємини РЄ та ЄС мала Лакенська декларація? Коли вона була прийнята?
10. Який документ підкреслив важливість постійного діалогу між Радою Європи та Європейським союзом?
11. Що є вищим рівнем офіційного співробітництва двох зазначених інституцій?

12. Кому доручено забезпечувати тісний зв'язок і співробітництво між офіційними особами РЄ та ЄС?
13. Хто є традиційно головним партнером РЄ з усіх органів ЄС?
14. Який процес у відносинах РЄ та ЄС означатиме активізацію функціональної інтеграції між ними?
15. З якою важливою європейською інституцією розвивається конструктивне співробітництво Парламентської Асамблеї Ради Європи?
16. Хто є партнером в рамках ЄС Комітету регіонів (КОР)?
17. Між якими правничими європейськими інституціями традиційно склалось тісне співробітництво?
18. Між якими європейськими інституціями відбувається постійний обмін думками, що визначено розділом VI Договору про Європейський Союз “Положення про співробітництво у сфері охорони порядку та правосуддя у кримінальних справах”?
19. Утворення якої посади особливо сприяло інтенсифікації відносин між РЄ та ЄС?
20. За яким з найвищих органів ЄС зберігається потенціал значної активізації співробітництва Ради Європи?

### Тести

**1. На посаду Верховного представника ЄС з питань спільної зовнішньоекономічної політики та політики безпеки (СЗППБ) був призначений:**

- а) Ніволь Фонтель;
- б) Альварес Дельвайо;
- в) Хав'єр Солана.

**2. Європейський Союз став активним членом Європейської аудіовізуальної обсерваторії у Страсбурзі з:**

- а) 1991 р.;
- б) 2000 р.;
- в) 2004 р.

**3. Членом Керівного комітету щодо антикорупційної ініціативи є такі європейські інституції:**

- а) Європейська фармакопея і Європейський Союз;
- б) Європейський моніторинговий центр з проблем наркотиків та наркоманії і Група з питань співробітництва у боротьбі зі зловживанням наркотиків та їх контрабандою (Група Помпиду);
- в) Рада Європи і Європейська Комісія.



**4. Визначте, в якому році і відповідно до якого документа Рада Європи і Європейська Комісія стали членами Керівного комітету щодо антикорупційної ініціативи:**

- а) у лютому 2000 р. згідно з Пактом стабільності для Південно-Східної Європи;
- б) у травні 2002 р. згідно з Декларацією Комітету Міністрів РЄ;
- в) у листопаді 2003 р. згідно з угодою 1987 р.

**5. Визначте, в якому році і в складі якого органу з'явилися такі поважні європейські інститути як Рада Європи, Європейська комісія та Секретаріат Європейської Ради:**

- а) у квітні 1998 р. стали членами Групи Помпіду;
- б) у жовтні 2000 р. стали членами Консультативно-контактної групи в рамках Ініціативи Пакту стабільності з питань боротьби з організованою злочинністю;
- в) у липні 2001 р. стали членами спільної для зацікавлених країн-членів Ради Європи системи стандартів та специфікацій лікарських засобів.

**6. Політичні аспекти Копенгагенських критеріїв повністю відповідають таким традиційним цінностям:**

- а) принципам “liberte d’enterprise” — свободи підприємництва;
- б) принципу “tete-a-tete” — конфіденційності;
- в) принципу “acquis communautaire” — спільному надбанню Ради Європи.

**7. Для своєї інтеграції в ЄС країни-апліканти мають створити такі умови:**

- а) щоб законодавство Європейського співтовариства було запроваджене й імplementоване в національне законодавство через відповідні адміністративні і правові структури;
- б) щоб політичні аспекти Копенгагенських критеріїв щодо членства ЄС були прийняті на засіданні Європейської Ради;
- в) щоб РЄ від дня свого існування була і залишала “сумлінням Європи”.

**8. Копенгагенські критерії можна поділити на такі частини:**

- а) ділову та підприємницьку;
- б) соціокультурну та ідеологічну;
- в) економічну та політичну.

**9. Політичні умови Копенгагенських критеріїв одночасно ґрунтуються на:**

- а) концепції (Pax romana) “Римського миру”;
- б) принципи (bellum omnium contra omnes) “війна всіх проти всіх”;
- в) принципи (aquis) Ради Європи — “надбання” РЄ.

**10. Передумовою членства в Раді Європи є:**

- а) де-юре членство в НАТО є передумовою членства в ЄС;
- б) де-факто географічне розташування на території Європи є передумовою членства в ЄС;
- в) де-факто членство в РЄ є передумовою членства в ЄС.

**11. Процес розширення ЄС відбувається через такі органи:**

- а) сесію Ради НАТО, МАГАТЕ, ЮНЕСКО;
- б) Європейську Комісію, конференції спеціалізованих міністрів, комітети експертів, створених рішеннями Ради Міністрів, Маастрихтським договором;
- в) Комітет Міністрів, Парламентську Асамблею РЄ, Європейський суд, Конгрес місцевих та регіональних органів влади Європи (КМРОВО).

**12. З точки зору помітного внеску у справу підготовки держав – кандидатів до майбутнього членства в ЄС особливо слід відзначити:**

- а) Комітет Міністрів РЄ, Європейську комісію;
- б) Венеціанську комісію, Комітет з питань запобігання катуванням;
- в) Договір про створення Європейського об'єднання вугілля і сталі, Маастрихтський договір.

**Теми рефератів**

1. Історичний розвиток та інституалізація співробітництва між Радою Європи та Європейським Союзом.
2. Способи співробітництва та особливі відносини між відповідними органами Ради Європи та Європейського Союзу.
3. Внесок Ради Європи у справу майбутнього розширення Європейського Союзу.
4. Рада Європи — “кімната очікування для кандидатів на членство в ЄС”.
5. Програми Ради Європи щодо підтримки демократизації.

## Питання для обговорення

1. Основні форми співробітництва Ради Європи з Європейським Союзом.
2. Внесок Ради Європи у справу розширення Європейського Союзу.
3. Проблема “інституційної підготовки” та нові виклики для держав-аплікантив.

## **Змістовний модуль IV. Рада Європи і перспективи загальноєвропейської інтеграції**

### ***Тема. Інституціональні перспективи інтеграційного процесу в масштабі Великої Європи***

#### **Тематика лекції**

1. Загострення проблем взаємоперекриття повноважень.
2. Перспективи зміщення інституційних зв'язків Ради Європи з Європейським Союзом.
3. Питання приєднання Європейського Союзу до Статуту Ради Європи.
4. Проблема приєднання Європейського Союзу до Європейської конвенції з прав людини та створення спільного правового простору Великої Європи.
5. Вимір біполярності загальноєвропейського інтеграційного простору.
6. Загальноєвропейська інтеграція як чинник формування багатополосного світу.
7. Тенденції розвитку парламентського виміру Ради Європи.

*Література* [2; 9; 17–20; 36; 41; 45]

#### **Ключові поняття і терміни**

- політична архітектура Європи;
- федеративні “Сполучені штати Європи”;
- “Європа сполучених держав”;
- “демократичний дефіцит”;
- носії національно-державного суверенітету;
- “нові демократії”;
- “матір європейських конституцій”;
- План Ідена;
- “двоюрисна структура”;

- консенсус міністрів;
- стрижнева інституція;
- інтеграційне “ядро”;
- “перемоделювання” політичної структури Європи;
- Парламент Співтовариства;
- плюралістична демократія;
- “тигель” Ради Європи;
- “евроскептицизм”;
- інституційне “стикування”;
- “Друга Європейська палата”;
- концепції “різношвидкісної Європи” і “концентричних кіл” євроінтеграції;
- “інституційна матрьошка”;
- статус “спеціально запрошеного гостя”;
- інституційне “зчеплення” між ЄС та РЄ;
- постійна інституційна присутність;
- “стратегічне партнерство”;
- федеральний чи унітарний устрій держави”;
- Ніщський процес;
- “європейська орбіта”;
- співробітництво у загальноєвропейському масштабі”;
- інкорпорація основних прав зі статусом основоположних принципів.

### **Питання для самоконтролю**

1. Навколо яких основних проблем тривають інтенсивні дискусії щодо майбутньої політичної архітектури Європи?
2. З чим органічно пов’язана дискусія стосовно перспектив “інституційного стикування та поступової інтеграції Ради Європи”?
3. Коли і скільки років виповнилось Плану Ідена?
4. Сформулюйте суть пропозицій А.Ідена відносно перебудови Ради Європи.
5. Які потенційні переваги могла б забезпечити реалізація Плану Ідена?
6. Які причини стали на заваді реалізації Плану Ідена?
7. Що було закладено в основу проекту Договору про створення Європейського політичного співтовариства?
8. З яких причин проект Договору так і не було підписано?

9. Хто був палким прихильником ідеї створення другої парламентської палати ЄС?
10. Коли була ухвалена рекомендація 1394 “Європа: континентальний проект”?
11. Коли і де підготував відповідь “Друга Європейська палата” французький сенатор і член ПАРЄ Даніель Хьюффель?
12. Які змістовні характеристики цієї доповіді?
13. У чому полягала сутність офіційного Меморандуму з питання створення “другої Європейської палати”, підготовленою Головою Парламентської Асамблеї Ради Європи лордом Расселом-Джонсоном?
14. Що стало причиною до актуальності концептуальних ідей Плану Ідена?
15. За яких умов Парламентська Асамблея Ради Європи могла б слугувати своєрідною “інституційною матрешкою” для другої (верхньої) парламентської палати Європейського Союзу?
16. У чому полягають основні переваги проекту створення другої парламентської палати ЄС?
17. За яких умов ідея створення другої парламентської палати ЄС здатна отримати широку громадсько-політичну підтримку як у країнах Євросоюзу, так і далеко за її межами?
18. Що може слугувати характерним прикладом взаємонакладання та певного дублювання функцій у межах ЄС?
19. Якою була мета обміну листами між Генеральним секретарем Ради Європи і Президентом Європейської Комісії? Схарактеризуйте лист, датований 5 листопада 1996 р.?
20. Чому питання приєднання Співтовариства до Статуту Ради Європи зберігає свою актуальність і заслуговує на серйозне обговорення?

### Тести

**1. Визначте, хто і коли запропонував розглянути можливість отримання Європейським Союзом статусу асоційованого члена Ради Європи:**

- а) на сесії Ради НАТО французький сенатор і член ПАРЄ Д. Хьюффель в червні 2001 р.;
- б) на сесії Парламентської Асамблеї Ради Європи Ж.-К. Міньйон у квітні 1995 р.;

- в) на січневій службовій частині сесії ПАРЕ Генеральний секретар Ради Європи В. Швіммер узимку 2003 р.

**2. Рада Європи зарекомендувала себе ініціатором основних європейських конвенцій у галузі прав людини:**

- а) ухваливши у 1950 р. Європейську конвенцію про захист прав і свобод людини;  
б) під час вивчення у грудні 2000 р. питання щодо доцільності створення “другої Європейської палати”;  
в) під час подолання “демократичного дефіциту” у квітні 1995 р. при створенні другої (парламентської) палати Європейського Союзу, яка мала представляти національні парламенти.

**3. Визначте, яка декларація фактично дала наказ скликаному Конвенту щодо майбутнього Європи, висловити свою позицію про можливе приєднання Євросоюзу до цієї конвенції:**

- а) Паризька декларація;  
б) Лакенська декларація;  
в) Віденська декларація.

**4. Дайте відповідь, які європейські інституції неодноразово висловлювались на користь приєднання Європейського Союзу до Європейської конвенції про захист прав людини (ЄКПЛ):**

- а) Рада Європи та Європейський Союз;  
б) Комітет Міністрів Ради Європи і Суд Європейських Співтовариств;  
в) Європейська комісія та Європейський Парламент.

**5. Визначте, які інші європейські інституції і коли також висловилися за підтримку ідеї приєднання ЄС до СКПЛ:**

- а) Рада Європи та ОБСЄ в Стокгольмі 5 лютого 2000 р.;  
б) Президенти як Європейського суду з прав людини, так і Суду Європейських Співтовариств на відкритті нового судового року в Страсбурзі 12 січня 2002 р.;  
в) Європейська Рада, рада ЄС, Європейська Комісія, котрі з 1979 р. обираються загальним прямим голосуванням.

**6. Під час службової частини сесії 2003 р. ПАРЕ розглянула такий документ:**

- а) про приєднання до ЄС низки країн Центральної та Південно-Східної Європи;

- б) про багатосторонні програми у таких сферах, як боротьба з корупцією, захист меншин тощо;
- в) доповідь “Внесок Ради Європи у процес розробки Конституції Європейського Союзу”, підготовлену доповідачем Комітету ПАРЕ з політичних питань Т. Пангалосом (Греція, Соціалістична група).

**7. Визначте, які ефективні дії у сфері прийняття багатосторонніх рішень на загальноєвропейському рівні, що узгоджувалися б з власними заходами ЄС, вже запроваджені:**

- а) ефективний “інтерфейс” між діяльністю РЕ та ЄС, зокрема через присутність представників Європейської Комісії в усіх міждержавних структурах РЕ, включаючи міністерські засідання;
- б) боротьба проти тероризму, боротьбі корупції (з визначенням названих дій представників Європейської Комісії);
- в) боротьба з організованою злочинністю та торгівлею людьми, запобігання поширенню наркоманії та контрабанді наркотиків (з визначенням вказаних дій представників ЄК).

**8. Визначте, які з пострадянських країн поки що не розглядаються Європейським Союзом у контексті майбутнього членства в ЄС:**

- а) Угорщина, Польща, Чехія;
- б) Болгарія, Румунія, Словаччина;
- в) Україна, Грузія, Молдова.

**9. Автор формування концепції багатополарності. Чії позиції у світі вона зміцнювала після 11 вересня 2001 р.:**

- а) Дж. Буш-молодший, зміцнювала позиції США в світі;
- б) Дж. Мейджор, прем’єр-міністр Великої Британії, зміцнювала позиції Англії у світі;
- в) В. Путін, президент Росії, зміцнювала позиції Росії в світі.

**10. Визначте, які принципи розбіжності серед ключових членів Північно-Атлантичного альянсу, виникла криза навколо Ірану і хто з членів ЄС виявив тенденцію до автономії від США при координації зовнішньополітичного курсу:**

- а) Італія, Іспанія та Португалія;
- б) Німеччина, Франція та Росія;
- в) Канада, Велика Британія та Турція.

**11. “Центром тяжіння” у Європі стали:**

- а) Велика Британія та Росія;
- б) Італія та Іспанія;
- в) Німеччина та Франція.

**12. Визначте, якій європейській країні стратегічний курс у напрямі багатополюсності або “системи чотирьох акторів” допоможе уникнути вимушеного вибору між Заходом і Сходом:**

- а) Великій Британії;
- б) Туреччині;
- в) Росії.

**Теми рефератів**

- 1. Перспективи розвитку Ради Європи на майбутнє.
- 2. Тенденції розвитку парламентського виміру Ради Європи в XXI столітті.
- 3. Інституціональні перспективи інтегративного процесу в масштабах Великої Європи.
- 4. Перспективи проведення Третього саміту Ради Європи.
- 5. Питання приєднання Європейського Союзу до Статуту Ради Європи.

**Питання для обговорення**

- 1. Зміни фундаментальних ідеологем та соціальних устроїв, що сталися в Європі та світі протягом XX та XXI століть.
- 2. Роль Ради Європи як унікального загальноєвропейського інституту в активному впливі на процес будівництва Великої Європи.
- 3. Проблема приєднання Європейського Союзу до Європейської конвенції з прав людини та створення спільного правового простору Великої Європи.

**Змістовий модуль V. Сучасна зовнішня політика провідних країн Західної Європи**

**Тема. Процеси розвитку зовнішньополітичної складової у провідних країнах Західної Європи наприкінці XX — в перші роки XXI ст.**

**Тематика лекції**

- 1. Зовнішньополітичні пріоритети Великої Британії.



2. Проблеми французької дипломатії у вирішенні міжнародних питань.
3. Завдання уряду ФРН в галузі зовнішньої політики.
4. Зовнішньополітична лінія другої республіки в Італії.
5. Іспанія: від міжнародної ізоляції періоду Франко до активізації зовнішньополітичного вектора.

*Література* [3–8; 10–14; 21–35; 37–40; 42–44]

### **Ключові поняття і терміни**

- “залізна леді”;
- операція “Буря в пустелі”;
- зупинка процесу поглиблення інтеграції;
- розробка правових норм і принципів Європейського Союзу;
- федералістська ідея побудови ЄС;
- Маастрихтський договір;
- “Декларація про застосування правових актів Співтовариства”;
- перемовини у Кемп-Девіді;
- “докази” розробки Іраком зброї масового винищення;
- “досьє Блера”;
- “війна з Багдадом — неприпустима авантюра”;
- політика “сполучної ланки” між адміністрацією Буша та рештою членів ЄС і НАТО;
- слідування у фарватері політики США;
- витік конфіденційної інформації;
- Амстердамський договір;
- Соціальна хартія ЄС;
- конференція російсько-британського Віндзорського форуму;
- нафтова компанія “Бритиш петролеум”;
- режим “жорсткої економії”;
- створення “нової архітектури Європи”;
- розпад радянського блоку;
- план створення “нового банку для Європи”;
- ювілей міждержавного (Німеччина-Франція) Єнісейського державного договору;
- “люта ворожнеча”;
- ядерна програма Ірану;
- створення єдиної системи європейської оборони;
- атлантична солідарність і політична єдність країн-учасниць альянсу;

- економічне просування на світовий ринок;
- Рух франкофонії;
- головування у Європейському союзі;
- розробка кодексу поведінки 15 країн ЄС;
- дефіцит державного бюджету;
- “план із 10 пунктів”;
- “Петербурзький діалог”;
- “необмежена солідарність Німеччини та Америки”;
- розширення складу Євросоюзу.

### Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення терміна дипломатичний спадок “залізної леді”.
2. Позиція уряду Дж. Мейджора щодо операції “Буря в пустелі”.
3. Який був ключовий напрям зовнішньоекономічного курсу уряду Дж. Мейджора в першій половині 90-х років ХХ ст.?
4. Схарактеризуйте взаємини між британською дипломатією і доповнення до Маастрихтського договору “Декларація про застосування правових актів Співтовариства”.
5. Якою була реакція у британському суспільстві після оприлюднення “досьє Блера” з приводу розробки Іраком зброї масового винищення?
6. Хто з міністрів лейбористського кабінету погрозувати піти у відставку, якщо британський уряд погодиться взяти участь у військовому вторгненні в Ірак без відповідної санкції Ради Безпеки ООН?
7. Скільки депутатів із 413 членів лейбористської фракції висловили невдоволення позицією Т. Блера з приводу участі британських військ у військовій операції в Іраку?
8. Чому керівництво лейбористської партії висловило намір продовжувати політику “сполучної ланки” між адміністрацією Буша і рештою членів ЄС та НАТО?
9. Хто з міністрів уряду Т. Блера дотримав свого слова і пішов у відставку, а по завершенні опублікував книгу, в якій вірогідно довів, що прем’єр-міністр Т. Блер знав, що в цій країні немає зброї масового винищення?
10. У якому місці і чие тіло було знайдено в Оксфордширі?
11. Назвіть причини, які примусили британського вченого покінчити життя самогубством?

12. Хто з керівництва Великої Британії і з якої причини підписав Амстердамський договір?
13. Хто з міністрів уряду Т. Блера і коли виступив з приводу неготовності Англії вступити в Європейський валютно-економічний союз?
14. Чому керівництво французьких соціалістів було змушене відмовитися від стратегії “розриву з капіталізмом”?
15. Якою була причина створення самостійної політичної організації “Рух громадян”?
16. Чому в березні 1993 р. у Франції знову наступив період “двовладдя”?
17. Яким чином склалась доля колишнього прем’єр-міністра Франції П’єра Береговуа?
18. У чому була головна помилка голови консервативного уряду Е. Баладюра?
19. Проаналізуйте діяльність уряду “рожево-червоно-зеленого” альянсу, політика якого отримала назву “лівого реалізму”?
20. Хто з французьких президентів, не дивлячись на чисельні протести завершив програму ядерних випробувань?

### Тести

**1. Назвіть, хто і коли з лідерів Франції та ФРН урочисто відзначили 40-річчя історичного Єнісейського міждержавного договору, який заклав собою епоху “кривавої ворожнечі” між обома країнами:**

- а) президент Франції Ш. де Голь та канцлер ФРН К. Аденауер в березні 1954 р.;
- б) президент Франції Ж. Помпіду та канцлер ФРН Г. Колль в липні 1980 р.;
- в) президент Франції Ж. Ширак та канцлер ФРН Г. Шредер у січні 2003 р.

**2. Зазначте, яка міжнародна подія і коли викликала конфронтацію між президентом Франції Жаком Шираком та прем’єр-міністром Великої Британії Т. Блером:**

- а) перемовини між ними щодо націоналізації Суецького каналу в липні 1956 р.;
- б) перемовини між ними щодо військової акції в Іраку в лютому 2003 р.;

в) перемовини між ними щодо проведення восьми ядерних вибухів на атолі Муруроа в Тихому океані в серпні 1989 р.

**3. В основі зближення ФРН та СРСР наприкінці 80-х років ХХ ст. лежало:**

- а) підписаний наприкінці 1990 р. Договір про добросусідство, партнерство і співробітництво між обома країнами;
- б) підписання в серпні 1975 р. європейської Гельсінської угоди;
- в) підписання в червні 1969 р. договору між обома країнами про результати Другої світової війни.

**4. Визначте, що стало причиною відмови канцлера ФРН Г. Шредера підтримати збройне вторгнення в Ірак після виступу президента США Дж. Буша в ООН 12 вересня 2002 р.:**

- а) сумнівні канцлера ФРН Г. Шредера щодо розробки в Іраку ядерної зброї;
- б) погодження Ради Безпеки ООН на санкціонування цієї акції на рівні організації;
- в) звинувачення канцлером ФРН США у провокуванні іракської кризи і його принципова відмова використати весь арсенал політичних і дипломатичних засобів для здійснення тиску на Ірак.

**5. Назвіть, хто з офіційних представників уряду ФРН у політичному захваті під час виборчої кампанії у вересні 2002 р. порівняв президента США з фюрером Третього рейху:**

- а) Ганс Дітріх Геншер;
- б) Х. Доблін-Гмелін;
- в) Гельмут Шмідт.

**6. Дайте відповідь, чому Білий дім відхилив прохання канцлера ФРН Г. Шредера про зустріч з президентом США Дж. Бушем під час саміту НАТО в Празі (21–23 листопада 2002р.):**

- а) у зв'язку зі станом здоров'я президента США;
- б) у зв'язку з підготовкою терористичного акту проти голів обох держав;
- в) у зв'язку з тим, що нормалізація відносин між обома державами багато в чому залежатиме від позиції США з іракського питання.

**7. Завдяки яким обставинам прямі інвестиції ФРН у Мексику, Бразилію та Аргентину збільшились у 90-х роках ХХ ст. із 7 млрд до 22 млрд євро:**

- а) багато в чому завдяки активній зовнішній політиці уряду Г. Шредера в країнах цього регіону;
- б) завдяки надзвичайно великому зовнішньому боргу ФРН перед цими країнами;
- в) завдяки непримиренній позиції ФРН щодо позиції США — вторгнення військ США і їх союзників на територію Іраку в 2003 р.

**8. Визначте, яку посаду в головній світовій наднаціональній організації упродовж тривалого часу намагається посісти ФРН з метою підвищення своєї ролі у світі:**

- а) місце Генерального секретаря ООН;
- б) місце постійного члена РБ ООН;
- в) місце голови Римського клубу.

**9. Назвіть, з якого історичного моменту існуючий у Франції політичний лад можна назвати Шостою республікою:**

- а) з моменту проведення президентських виборів 1969 р.;
- б) з моменту проведення у Франції загальноєвропейського референдуму про реформу переходу президентського апарату на 5-річний строк правління.

**10. Назвіть, яку політику щодо Іраку здійснює уряд С. Берлусконі:**

- а) підтримка політики США на Близькому Сході, але за обов'язкової санкції Ради Безпеки ООН і недопущенні немотивованої агресії;
- б) повному запереченні військової агресії США щодо Іраку;
- в) введення обмеженого контингенту військ НАТО на територію Іраку з метою боротьби зі світовим тероризмом.

**11. Назвіть, після яких подій Іспанія ще якийсь час продовжувала існувати в умовах диктаторської спадщини, а потім швидко і рішуче покінчила з минулим і впевнено пішла по шляху прогресивного розвитку:**

- а) після відставки генерального секретаря профашистського “Національного руху” А. Суареса;
- б) після відставки профашистського уряду “фалангістів”;
- в) після смерті в 1975 р. фашистського диктатора Франко.

**12. Назвіть, яку нову назву отримала політика Іспанії і хто був її натхненником:**

- а) політика отримала назву “Нового курсу”, а її головним натхненником став Рафаель Санчес;
- б) політика отримала назву “Нових рубежів, а її головним натхненником став іспанський соціаліст Філіпе Гонсалес;
- в) політика отримала назву “Нової реконквісти”, а її натхненником став король Іспанії Хуан Карлос.

**Теми рефератів**

1. Розвиток європейського федералізму.
2. Державна система сучасної Франції
3. Економічні перетворення у Франції напередодні ХХІ століття.
4. Неофашистський рух у ФРН.
5. Італійська республіка по закінченні холодної війни від “середньої держави” до “світу протагоністів”.
6. Специфіка переходу Східної Німеччини до соціальної ринкової економіки
7. Партиійно-політична система Німеччини в 90-х роках ХХ століття.
8. Країни Європи в умовах глобалізації та переходу до постіндустріального суспільства.
9. Пріоритети зовнішньої політики Великої Британії в 1990–1999 рр.
10. Причини краху НДР та його наслідки.

**Питання для обговорення**

1. Особливості президентських виборів 1995 р. у Франції.
2. Об’єднання Німеччини та його вплив на подальший розвиток політичних процесів в Європі.
3. Роль Т. Блера у створенні нового лейборизму.
4. Історичний досвід становлення президентської влади у Франції в роки П’ятої республіки.
5. Політична система у Великій Британії.
6. Сучасний конституціоналізм у Німеччині.
7. Демократиний соціалізм — соціальна демократія.
8. Португалія після Салазара: пошуки нового шляху розвитку.
9. Політичні партії Європи: стратегія і практика в період між виборами.

10. Іспанія після диктатури: важкі роки національного відродження.

## СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

### Основна

1. *Баталов Э. Я.* Мировое развитие и мировой порядок (анализ современных американских концепций). — М.: Рос. полит. энцикл. (РОССПЭН), 2005.
2. *Валлерсэйн И.* Анализ мировых систем и ситуация в современном мире: Пер. с англ. — СПб.: Унив. книга, 2001.
3. *Васютинский В. Н.* Президент Французской Республики Ф. Миттеран. — М., 1992.
4. *Великобритания: политика, экономика, история.* — СПб., 1995.
5. *Великие женщины XX века.* — М., 2002.
6. *Виноградов В. А.* Экономические преобразования во Франции накануне XXI века: опыт критического исследования. — М., 1999.
7. *Германский вопрос в 1945–1990-х гг.* — К., 1991.
8. *Жискар д'Эстен В.* Власть и жизнь. — М., 1990.
9. *Заболотный В. М.* Страны Европы в условиях глобализации и перехода к постиндустриальному обществу: В 2 ч. — М., 2001.
10. *Зонтхаймер К.* Федеральная Республика Германия: основные черты политической системы. — М., 1996.
11. *Истягин Л. Г.* Политический портрет Г. Коля. — М., 1995.
12. *Канинская Г. Н.* Радикалы и радикализм в послевоенной Франции 1945–1995. — М., 2000.
13. *Капитонова Н. К.* Приоритеты внешней политики Великобритании (1990–1997 гг.). — М., 1999.
14. *Кузьмин И. Н.* Крушение ГДР: история, последствия. — М., 1996.
15. *Лебедева М. М.* Мировая политика: Учеб. для вузов / М. М. Лебедева. — М.: Аспект Пресс, 2004.
16. *Лебедева Т. Ю.* Путь к власти: Президентские выборы 1995 г. во Франции. — М., 1995.
17. *Мировая политика и международные отношения: Учеб. пособие / Под ред. С. А. Ланцова, В. А. Ачкасова.* — СПб.: Питер. — 2005.

18. *Мировая политика: теория, методология, прикладной анализ* / Отв. ред. А. А. Кокошин, А. Д. Богатуров. — М., 2005.
19. *Многоликая глобализация: Пер. с англ.* / Под ред. П. Бергера, С. Хантингтона; — М.: Аспект Пресс, 2004.
20. *Морамарко М.* Массонство в прошлом и настоящем. — М., 1990.
21. *Объединенная Германия* в Европе и мире. — М., 1994.
22. *Огден К.* Маргарет Тэтчер, женщина у власти: Портрет человека и политика. — М., 1992.
23. *Павлов Н. В.* Объединение или рассказ о решении германского вопроса с комментариями и отступлениями. — М., 1992.
24. *Перегудов С. П.* Тони Блэр — архитектор нового лейборизма. — М., 1999.
25. *Перегудов С. П.* Тэтчер и тэтчеризм. — М., 1996.
26. *Погорлецкий А. И.* Экономика и экономическая политика Германии в XX веке. — СПб., 2001.
27. *Последний год ГДР.* — М., 1993.
28. *Попов В. И.* Маргарет Тэтчер: человек и политик. — М., 1991.
29. *Разумов Л. Н.* Исторический опыт становления президентской власти во Франции в годы Пятой республики. — М., 1993.
30. *Редер К. Г.* Политическая система Великобритании. — М., 1997.
31. *Руткевич А.* Что такое консерватизм? — М., 1999.
32. *Рубинский Ю. И.* Политический портрет Лионеля Жоспена. — М., 1999.
33. *Фурман А. А.* О чем мечтают канцлеры. — К., 1990.
34. *Устрялов Н. В.* Итальянский фашизм. — М., 1999.
35. *Хакке К.* Великая держава поневоле. Внешняя политика ФРГ. — М., 1995.

#### *Додаткова*

36. *Агеев В. В.* Развитие европейского федерализма. — Калинин: Грейд, 2001.
37. *Ардан Ф.* Франция: государственная система. — М., 1994.
38. *Баранов И. М.* Ле Пен и Национальный фронт во Франции. — М., 1987.
39. *Бунин И. М.* Италия после холодной войны: от “средней державы” к “миру протагонистов” — М., 2002.
40. *Бредфорд С.* Биография Её Величества королевы. — М., 1998.
41. *Диманс М.* Партийно-политическая система Германии в 90-х гг. — М., 1998.



42. *Ежегодник ОБСЕ 1996–1997*. Ежегодник по вопросам Организации безопасности и сотрудничеству в Европе. — М., 1998.
43. *Келли К.* Королевская семья Англии: В 2 кн. — М., 1999.
44. *Лидеры* современной социал-демократии. — М., 1991.
45. *Піляєв І. С.* Рада Європи у сучасному євроінтеграційному процесі: Монографія. — К.: Вид. дім “Юрид. книга” 2003.
46. *Попов В. И.* Жизнь в Букингемском дворе: Елизавета II и королевская семья. — М., 1993.
47. *Солли М.* Эти страные итальянцы. — М., 1999.
48. *Хонин В. Н.* Теория международных отношений. Общая часть. — К.: Академпресс, 2005..

МАУП

## **ЗМІСТ**

Пояснювальна записка .....	3
Зміст самостійної роботи з дисципліни “Формування нової системи міжнародних відносин в Європі (друга половина 80-х років — початок ХХІ століття)” .....	3
Список літератури.....	31

Відповідальний за випуск	<i>А. Д. Вегеренко</i>
Редактор	<i>Т. М. Коліна</i>
Комп’ютерне верстання	<i>О. А. Залужна</i>

Зам. № ВКЦ-3870

Підп. до друку 14.04.09. Формат 60×84/16. Папір офсетний.

Друк ротативний трафаретний.

Ум. друк. арк. 1,97. Обл.-вид. арк. 1,76. Тираж 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)

03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП “Видавничий дім “Персонал”

03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. ХХ

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб’єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008 р.*